

Odabrani članci Stjepana Zimmermanna o spoznaji i vjeri

Stjepan Zimmermann, *Znanje i vjera: studije i rasprave*, priredio Daniel Miščin, Biblioteka *Hrvatska katolička baština 20. stoljeća* 28 (Zagreb: Glas Koncila, 2015), 345 pp.

Knjiga *Znanje i vjera: studije i rasprave* donosi izabrane članke Stjepana Zimmermanna (Virovitica, 1884. – Zagreb, 1963), svećenika, doktora filozofije, profesora filozofije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, člana JAZU / HAZU. Ovu je knjigu priredio Daniel Miščin, a objavljena je krajem 2015. godine u nakladi Glasa Koncila kao 28. po redu u Biblioteci »Hrvatska katolička baština 20. stoljeća« koju uređuje Vladimir Lončarević.

U uvodnom je eseju dr. Miščin ukratko spomenuo najvažnije podatke iz Zimmermannova života i rada te opisao razvoj i dosege njegove filozofske misli. Središnji dio knjige čini ukupno sedam Zimmermannovih članaka: šest članaka bilo je objavljeno na stranicama našeg najstarijeg teološkog časopisa *Bogoslovska smotra*, dok je jedan, »Spoznaja istine«, bio objavljen u *Radu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*. Objavljeni su radovi nastali u vremenskom rasponu od 1914. do 1943. godine, a ovdje čitateljima u formi knjige *Znanje i vjera: studije i rasprave* nastoje prema kriterijima priređivača predstaviti »temeljne ideje koje su obilježile Zimmermannovu misao« (p. 341). To je vrlo zahtjevan zadatak, i teško ga je ostvariti jer je Zimmermann mnogo pisao i objavljivao. Zato su s pravom poznavatelji Zimmermannova opusa isticali opsežnost i raznovrsnost njegovih prinosna na filozofskom, teološkom te religioznom i širem kulturološkom polju. Na kraju knjige nalazi se životopis i izbor iz bibliografije Stjepana Zimmermanna, popis korištene literature te napomena priređivača.

Stjepan Zimmermann u kritičkom dijalogu s misliocima i fenomenima minulih razdoblja, ali i svojega vremena (da ovdje za ilustraciju spomenemo samo neke poput primjerice Aristotela i Augustina pa preko Tome Akvinskoga, Descartesa i Kanta do Merciera, Messera i Geysera), s pozicija tada suvremene filozofije, teologije, logike i psihologije razmatra spoznajnoteorijsku problematiku vrlo detaljno propitujući pojedina pitanja koja se tiču znanja i vjere.¹

¹ Primjerice, S. Zimmermann bio je vrsni poznavatelj i tumač Kantove filozofije. U nizu svojih studija on je, kako je 1921. godine prigodom njegova izbora za člana JAZU istaknuo Đ.

U mnoštvu različitih filozofskih učenja on kao filozof i teolog neoskolastičke provenijencije znalački razlaže i suprotstavlja argumente pojedinih filozofskih sustava. Pri tome, kako primjećuje priređivač Daniel Miščin, Zimmermann nije »prvenstveno njihov privrženik ili sljedbenik, već nastoji biti i njihov – *sugovornik*«. ² U svojim prosudbama misaonih strujanja pokazuje da u pokušajima razumijevanja duha i života suvremenoga čovjeka ima u vidu povijest filozofije, ali ne dopušta da mu autoriteti, bilo oni iz prošlosti ili pak suvremenici, zatome jasnoću i originalnost vlastitoga izričaja. ³ Iz tog se rakursa može u određenoj mjeri raspoznati oštrina Zimmermannova izričaja i stanoviti polemički ton u iznošenju prosudbi o pojedinim filozofima i njihovim promišljanjima, a to je bila gotovo konstanta njegovih rasprava i djelovanja. ⁴ No to izlazi iz okvira ovoga prikaza, ali svakako želimo na ovome mjestu ukazati na taj aspekt Zimmermannova djela/djelovanja kao na temu za neka nova istraživanja.

U priređivanju tekstova za knjigu *Znanje i vjera: studije i rasprave* potkralo se i nekoliko pogrešaka, pa na ovome mjestu treba na njih upozoriti. Pojedine su pogreške *lapsus calami*,⁵ a dio je, kako se može provjeriti, očito preuzet iz

Arnold, u duhu neoskolastike na vrlo visokoj razini tematizirao upravo Aristotelovu i Kantovu filozofiju. Kao svojevrсни kratki uvid u taj dio Zimmermannova opusa zainteresiranom čitatelju može poslužiti članak »Znanje i vjera u Kantovoj filozofiji«, pp. 215–237.

² To posebice dolazi do izražaja u tri članka koji se nalaze na kraju ove knjige: »Znanstvena vrijednost metafizičke spoznaje«, pp. 238–254; »Od svijeta k Bogu. 1. dio dokaza«, pp. 255–285; »Od svijeta k Bogu. Zakonski i svršni red u svijetu dokazuje da postoji zakonodavni i svrhodavni uzrok: Bog«, pp. 286–329.

³ Npr. u tom kontekstu ilustrativan je njegov članak o noetici. Usp. »Nauka o spoznaji«, pp. 166–214.

⁴ Zimmermannov analitički, kritički i polemički ton osobito se vidi u članku »Imamo li sposobnost da istinito sudimo?« (pp. 31–75), gdje on razlaže i oštro kritički pobija promišljanja Ch. Boyera, J. de Tonquedeca te D. Merciera. Također s ovim autorima on žustro raspravlja te pojedine njihove teze pobija i u članku »Spoznaja istine« (pp. 76–165), a pritom posebice kritizira Sawickog i Hessena u razmatranjima o tome je li čovjek sposoban za istinu (pp. 159–160).

⁵ Npr. usp. p. 79 »Zimmermann« – treba pisati: »Zimmermann«; p. 135 ... »da implicite znade VA ... « » ... - treba pisati: »... da implicite znade za ... «; pp. 159 ... » ...Sawicki ...« treba pisati: » ... Sawicki ... « (45); »... Hessei ...« ... treba pisati: » ... Hessen ... «. O tome usp. Stjepan Zimmermann, »Spoznaja istine«, *Rad HAZU*, knj. 270 (1941), pp. 1, 32, 45. Također vidi i: p. 167 » ... svakodnevno ... « treba pisati: » ... svakodnevnom ... «; p. 167 » ... spoznaje ... « treba pisati: » ... spoznaje ... «; p. 170 » ... strukturu ... « treba pisati » ... strukturu ... «. O tome usp. Isti, »Nauka o spoznaji«, *Bogoslovska smotra*, 31 (1943), br. 1, pp. 1, 3. Zatim usp. p. 240 »... dobit ... « treba pisati: » ... dobiti «. Usp. Isti, »Znanstvena vrijednost metafizičke spoznaje«, *Bogoslovska smotra*, 9 (1918), br. 3, p. 194. Pogledaj još: p. 274 » Da je ne prouzroče ni ... « treba pisati: »Da je neprouzročeni ... «; p. 278 » ... ikako smo dokazali ... « – treba pisati: » ... kako smo dokazali ... «. Usp. Isti, »Od svijeta k Bogu«, *Bogoslovska smotra*, 25 (1937), br. 2, prilog, pp. 10, 12. Vidi: p. 286 » ... obzirom na njegova pravilnost ... « treba pisati: » ...

originalnih tekstova.⁶

Pored toga u poglavlju *Bibliografija (izbor)* napravljena je podjela na cjeline a) Knjige i knjižice i b) Članci. Ta podjela na »Knjige i knjižice« u stanovitoj je mjeri neprimjerena jer treba istaknuti da bibliografski opis, koji spada ponajprije u područje knjižničarstva, obično razlikuje je li publikacija omeđena, serijska ili pak autografirana. Omeđena ili monografska publikacije potpuna je publikacija u jednom svesku ili se namjerava upotpuniti u određenom broju svezaka, a sadrži, osobito u novije vrijeme, ISBN broj. Serijske publikacije obuhvaćaju periodičke publikacije (časopise, novine, godišnjake, izvještaje...) koje se objavljuju u nizu, s brojevanim i kronološkim oznakama te sadrže ISSN broj. Autografirane publikacije su one koje su samo umnožene (računalom, pisaćim strojem, strojem za kopiranje i dr.). Sva ova građa spada u konvencionalnu knjižnu građu.

Također treba spomenuti i da se u poglavlju *Bibliografija (izbor)* priređivač služi kronološkim sustavom u navođenju naslova jedinica, ali pri tome nije posve dosljedan – nije jasno zašto jedinicu »Imamo li sposobnost da istinito sudimo« (p. 336) ne navodi prema kronološkom ključu ?

Uvijek je u priređivanju izdanja ovoga tipa korisno na kraju knjige staviti kazalo imena. Nažalost, to ovdje nije učinjeno.

Tekstovi objavljeni u knjizi *Znanje i vjera: studije i rasprave* u određenoj će mjeri pridonijeti boljem poznavanju života i rada Stjepana Zimmermanna, koji spada među najplodnije hrvatske filozofe 20. stoljeća. U tom kontekstu oni mogu široj kulturnoj i znanstvenoj javnosti, a posebice profesorima i studentima humanističkih znanosti, poslužiti kao jedan od početnih koraka u upoznavanju s opusom jednog u drugoj polovini 20. stoljeća neopravdano prešućivanog i zanemarenog hrvatskog filozofa i teologa koji je svojim istupima i djelima obilježio turbulentno vrijeme u kojem je živio i stvarao.

Ivica Zvonar

obzirom na njegovu pravilnost ... «; p. 322 » ... mi pluća zrak ... « treba pisati: » ... ni pluća zrak ... «; p. 324 » ... stakli ... « treba pisati: » ... stalni ... «. Usp. Isti, »Od svijeta k Bogu«, *Bogoslovska smotra*, 25 (1937), br. 3, prilog, pp. 1, 18, 19.

⁶ Npr. usp. p. 40 » ... (sa sv. Agustinom) ... «. Usp. Stjepan Zimmermann, »Imamo li sposobnost da istinito sudimo«, *Bogoslovska smotra*, 26 (1938), br. 1, p. 5. Vidi i: p. 95 » ... doživljavanja ... «. Usp. Isti, »Spoznaja istine«, *Rad HAZU*, knj. 270 (1941), p. 12. Također, p. 232 » ... Sve znansteno ... «. Usp. Isti, »Znanje i vjera u Kantovoj filozofiji«, *Bogoslovska smotra*, 5 (1914), br. 1, p. 11.